
Investigation of investment in Zanjan province in a ten-year period (2011-2021)

Seyed Kamran Yegangi ^{1*}, Elmira Emsia ², Parisa Hassasi ³, Parvaneh Kerami ⁴

¹. Assistant Professor, Department of Industrial Engineering, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran.

². Assistant Professor of Accounting Department, Damghan Branch, Islamic Azad University, Damghan, Iran.

³. Master's student, Department of Management, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran.

⁴. Head of Regional Accounts and Price Calculations Department, Management and Planning Organization, Zanjan, Iran

Received Date: 16 March 2023 **Accepted Date:** 18 April 2023

Abstract

Background and Aim: One of the key factors of production that causes development among countries is capital injection, which can have a positive effect on economic growth, per capita income and employment. The increase in investment from passive savings causes the growth and development of the economy and the improvement of macroeconomic components. In the current research, Zanjan province with high potential in Iran has been selected with investigations and explorations in the field of domestic and foreign investment. This province is selected due to its investment capacities, its neighborhood with seven other provinces, its proximity to the country's capital, and its history. It shows that it is a suitable pole for the present research. The purpose of this article is to investigate the impact of domestic investments on foreign investment and foreign investment on domestic investment in Zanjan province.

Methods: The theoretical model of this article follows Skropova's 2015 theory and the annual data is tested with linear regression for the period 2010-2015.

Findings and Conclusion: Finally, the result shows that there is no significant relationship between domestic and foreign investment in Zanjan province and they do not have a significant effect on each other.

Keywords: Domestic and foreign investment, Economic growth, Zanjan province.

* **Corresponding Author:** yeganegi@iauz.ac.ir

Cite this article: Yegangi, S.K; Emsia, E; Hassasi, P; Kerami, P (2023) Investigation of investment in Zanjan province in a ten-year period (2011-2021). Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS), 3(4), 82-96.

بررسی سرمایه‌گذاری در استان زنجان در یک بازه ده ساله (۱۳۹۰-۱۴۰۰)

سید کامران یگانگی^{۱*}، امیرا امسیا^۲، پریسا حساسی^۳، پروانه کرمی^۴

۱. استادیار، گروه مهندسی صنایع، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران

۲. استادیار، گروه حسابداری، واحد دامغان، دانشگاه آزاد اسلامی، دامغان، ایران

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران

۴. رییس گروه حساب‌های منطقه‌ای و محاسبات قیمت، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، زنجان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۱/۲۹

چکیده

زمینه و هدف: یکی از عوامل کلیدی تولید که سبب توسعه یافتگی در میان کشورها می‌شود تزریق سرمایه است که می‌تواند تأثیری مثبت بر رشد اقتصادی، درآمدسرانه و اشتغال داشته باشد. افزایش سرمایه‌گذاری از پس اندازه‌های غیر فعال سبب رشد- توسعه اقتصاد و بهبود مولفه‌های اقتصاد کلان نیز می‌شود. در پژوهش حاضر، با بررسی‌ها و کاوشهایی در زمینه سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی استان زنجان با پتانسیل بالا در کشور ایران، انتخاب شده است. این استان با توجه به ظرفیتهای سرمایه‌گذاری، همسایگی با هفت استان دیگر، نزدیکی به پایتخت کشور و تاریخچه آن نشان می‌دهد، قطب مناسبی برای تحقیق حاضر می‌باشد. هدف این مقاله بررسی تأثیر سرمایه‌گذاری‌های داخلی بر سرمایه‌گذاری خارجی و سرمایه‌گذاری خارجی بر روی سرمایه‌گذاری داخلی در استان زنجان است.

روش بررسی: مدل نظری این مقاله، دنبال‌کننده نظریه اسکروپووا ۲۰۱۵ است و داده‌های سالانه با رگرسیون خطی برای دوره ۱۳۹۰-۱۴۰۰ مورد آزمایش قرار گرفته است.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: در نهایت نتیجه نشان می‌دهد که، سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در استان زنجان رابطه معنی‌داری نداشته و روی هم تأثیر قابل توجهی ندارند.

کلیدواژه‌ها: سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، رشد اقتصادی، استان زنجان.

* نویسنده مسئول: yeganegi@iauz.ac.ir

ارجاع به این مقاله: یگانگی، سید کامران؛ امسیا، امیرا؛ حساسی، پریسا؛ کرمی، پروانه (۱۴۰۱) بررسی سرمایه‌گذاری در استان زنجان در یک بازه ده ساله (۱۳۹۰-۱۴۰۰)، فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای، ۳(۴)، ۸۲-۹۶.

مقدمه و بیان مسأله

بی ثباتی های اقتصادی در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته به وفور دیده میشود که میتواند دلایل متعددی اقتصادی داشته باشد. برای اینکه ثبات اقتصاد کلان در کشور تثبیت شود نیاز است که تمام بخشهای اقتصادی کشور در یک راستا با هم بهبود یافته و تعادل بین متغیر های اقتصادی برقرار شود. سرمایه گذاری مستقیم داخلی سرمایه گذاری خارجی یکی از عوامل کلیدی بسیار مهم برای تثبیت اقتصاد کلان یک کشور است. در بیشتر مقالات در مورد این موضوع بحث شده است. وقتی که اقتصاد کلان کشوری بی ثبات باشد، کنترل تورم، کنترل نرخ ارز و رشد اقتصادی به همراه توسعه اقتصادی مفهوم پیدا نمیکند (Yahia et al, 2018).

مطالعات تجربی. نشان داده است که اکثر کشورهای در حال توسعه نیاز به تأمین سرمایه در داخل کشور دارند. ایران هم یکی از آن کشورها است که کمتر در آن شاهد سرمایه گذاری خارجی هستیم، پس کشور باید در این مسیر قدم بردارد از طرفی سرمایه گذاریهای خارجی و داخلی اگر نتواند هم پوشانی داشته باشد قدرت رقابتی کشور در بازارهای جهانی کاهش یافته و کشور را دچار بحران بدهی ها می کند. بنابراین، کشور در این شرایط مجبور است سیاست های سرمایه گذاری خود را تعدیل کند (Salimi et al, 2017). از طرفی تا سرمایه گذاری داخلی و خارجی نباشد رشد و توسعه اقتصادی امکانپذیر نیست و این نوع دیگری از بحران است که باید در نظر گرفته شود و در نهایت ایجاد بستر های مناسب برای سرمایه گذاری های داخلی و خارجی باید ایجاد شود (Lavado et al, 2018).

شایان ذکر است که سرمایه گذاری مستقیم خارجی یکی از مهمترین منابع خارجی تأمین مالی است که میتواند سرمایه گذاری داخلی را نیز تقویت کرده و شکاف پس اندازهای ملی را حل کند. سرمایه خارجی سه هدف کلیدی میتواند داشته باشد: جستجوی مواد خام ارزان قیمت برای تولیدکنندگان، جستجوی منابع طبیعی و محرک سرمایه گذاری داخلی (Prasanna, 2010) و همچنین میتواند مسیر توسعه جامعه اقتصادی را هم در سطح ملی و هم بین المللی (با رشد پروژه های زیربنایی بزرگ) هموارتر کند (Sharafoddin and Emsia, 2016).

این مقاله به منظور شناخت وضعیت سرمایه گذاری در استان زنجان در یک بازه ده ساله تدوین شده است. هدف محقق بررسی رابطه بین اثر سرمایه گذاری خارجی بر داخلی و بالعکس می باشد. بدلیل محدودیت آماری و داده ای که در استان زنجان وجود داشت، محقق سعی کرده است با جمع آوری داده های موجود تلاش کند تا به دو سؤال اصلی پاسخ دهد:

۱- آیا سرمایه گذاری داخلی بر روی سرمایه گذاری خارجی استان زنجان اثر دارد؟

۲- آیا سرمایه گذاری خارجی بر روی سرمایه گذاری داخلی استان زنجان اثر دارد؟

در سال ۲۰۱۵ اسکروپووا نظریه ای مطرح کرد که طی آن نشان داد سرمایه گذاری و اثرات سرمایه گذاری خارجی بر داخلی و داخلی بر خارجی موجب رشد اروپای شرقی را فراهم میکند، این مقاله بر آن است که نظریه فوق را در یکی از استانهای کوچک ایران بررسی کرده و نتایج جدید ارائه دهد. دو متغیر سرمایه گذاری مستقیم خارجی و سرمایه گذاری داخلی یکبار به صورت متغیر مستقل و بار دیگر به عنوان متغیر وابسته مورد ارزیابی قرار میگیرد تا میزان اثر آنها بر روی هم مشخص شود.

مبانی نظری پژوهش

سرمایه، موتور محرکه رشد و توسعه اقتصادی در تمام نظریات و الگوهای رشد اقتصادی محسوب میگردد. از این رو، جذب سرمایه کافی به منظور تأمین منابع مالی طرحهای اقتصادی، از جمله مهمترین دغدغه های سیاستمداران اقتصادی در هر جامعه است. با گسترش اقتصاد همه شمول جهانی و ارتباط متقابل کشورها و عدم تکافوی منابع داخلی برای سرمایه

گذاری، کشورها نیاز به جذب سرمایه‌های خارجی و رقابت در جذب آن هستند. مهمترین وجوه تمایز سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با دیگر وجوه سرمایه‌ها را میتوان به میزان و درجه کنترل سرمایه‌گذاری و میزان مشارکت، سود و زیان‌هایی که متوجه سرمایه‌گذار است و همچنین رابطه و منافع بلندمدت میان سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر دانست. علاوه بر وجوه فوق، مهمترین آثار سرمایه‌گذاری خارجی در قیاس با سرمایه‌گذاریهای داخلی، تأثیر آن بر انتقال اطلاعات روزآمد و دانش فنی پیشرفته بر کشور میزبان است؛ که این امر به تدریج، به بالا بردن قابلیت‌های تکنولوژیکی در کشور میزبان کمک می‌نماید (Lio , Peng et al, 2022).

بر طبق نظر متخصصان اقتصادی سرمایه‌گذاری به دو دسته کلی تقسیم بندی می‌شود:

الف (سرمایه‌گذاری داخلی

ب (سرمایه‌گذاری خارجی

همچنین سرمایه‌گذاری خارجی به دو دسته تقسیم می‌شود:

۱. سرمایه‌گذاری مستقیم^۱ عبارت است از سرمایه‌گذاری یک شرکت یا شخص حقیقی در کشوری دیگر جهت تجارت یا تولید که فاقد محدودیت می باشد.

۲. سرمایه‌گذاری غیر مستقیم: طبق توافقات و آنچه که در قرارداد نوشته شده است سرمایه‌گذار خارجی سهم می‌باشد. (مانند پرتفوی و سهام خارجی)

سرمایه‌گذاری خارجی تابعی از رشد و توسعه می‌باشد. رشد اقتصادی را معمولا به دوصورت اندازه‌گیری می‌نمایند تولید ناخالص داخلی اسمی و حقیقی و همچنین رشد اقتصادی را می‌توان با درآمد سرانه (با توجه به جمعیت) اندازه‌گیری کرد.

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی یکی از روش‌های تأمین مالی از نوع غیرقرضی است که برگشت اصل و سود آن از سوی سیستم بانکی و دولت کشور میزبان، تضمین نمی‌شود؛ بلکه ریسک، برگشت سرمایه و منابع به عهده سرمایه‌گذار است. از طرفی دیگر جریان خصوصی سرمایه، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی منابع مالی خارجی است که بیشتر توسط بخش خصوصی و شرکت‌های چند ملیتی صورت می‌گیرد. لذا به دلیل نقش حیاتی و عمده سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در توسعه و رشد اقتصادی، هر یک از کشورها تدابیری متناسب با شرایط کشور خود برای جذب بهتر و بیشتر آن از طریق ارائه تسهیلات و حمایت‌های ویژه از سرمایه‌گذاران خارجی، اتخاذ می‌کنند. (قانون سرمایه‌گذاری خارجی ایران، ۱۳۸۱)

مدل‌های بسیاری برای سنجش رشد اقتصادی از دیدگاه سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی وجود دارد که مدل اصلی ما مدل اسکروپووا در تحقیقی از اروپای شرقی در سال ۲۰۱۵ انجام داد^۲، او به این نتیجه رسید که باداده‌های پانلی از سال ۱۹۹۳ تا ۲۰۱۲ رابطه معنی داری بین سرمایه‌گذاری خارجی و داخلی وجود دارد.

همچنین سرمایه‌گذاری خارجی می‌تواند تابعی از افزایش منابع، بهبود کارایی و منابع جدید و پس اندازه‌های داخلی باشد. جمعیت، افزایش کیفیت زندگی، سرمایه‌انسانی، صادرات، نرخ ارز، سرمایه‌گذاری روانی بین دو کشور (فاصله روانی) از عوامل دیگر مهم می باشد.

مدل‌های مختلف اقتصادی در راستای سرمایه‌گذاری به شرح زیر می‌باشد:

^۱Foreign direct investment

^۲Szkorupová

الف) مدل بین المللی آپسالا و فاصله روانی^۲

اختلافات فرهنگی و سطح آموزشی و توسعه اقتصادی میان دو کشور تاثیر عمده ای در تصمیم شرکت ها به سرمایه گذاری خارجی دارد، هرچه این فاصله روانی کمتر باشد میزان سرمایه گذاری بیشتر خواهد بود. هزینه مبادلات و نقل و انتقال را هم میتوان متغییر دیگری در این مدل در نظر گرفت. همانطور مساله تغییر نرخ ارز و تاثیر آن بر سرمایه گذاری را هم باید در نظر گرفت. (نصیری و همکاران، ۱۳۹۵)

ب) تغییر پذیری نرخ ارز و مدل آلیبر

تضعیف و افزایش قدرت پول ایران در مقابل دلار و یورو می تواند یکی از عوامل تعیین کننده سرمایه گذاری خارجی باشد، به طور مثال کاهش ارزش دلار موجب افزایش نسبی سرمایه گذاری خارجی و کاهش هزینه های سرمایه گذاری می شود در نتیجه سود آتی شرکت های سرمایه گذار بیشتر می شود. (نصیری و همکاران، ۱۳۹۵)

ج) مزیت نسبی ریکاردو^۱ ۱۸۱۷

اگر به طور مثال ترکیه کالایی تولید می کند که از ایران هزینه فرصت کمتری و قیمت پایین تری دارد و آن را به استان زنجان وارد کرده است یعنی ترکیه مزیت نسبی در تولید آن کالا را دارد این خود سرمایه گذاری خارجی را می تواند افزایش دهد. (نصیری و همکاران، ۱۳۹۵)

د) پارادایم التقاطی دانینگ^۲ ۱۹۷۷

این تئوری بیان می دارد، شرکت ها زمانی درگیر سرمایه گذاری مستقیم خارجی می شوند که مزیت های سه گانه مالکیتی، موقعیت مکانی و درونی سازی وجود داشته باشد. (نصیری و همکاران، ۱۳۹۵)

شرکت سرمایه گذار باید نسبت به رقبا از دارایی های خاص برخوردار باشد. هر شرکت سرمایه گذار باید موقعیت خاص مکانی برای سرمایه گذاری در کشور دیگر داشته باشد که مزیت انحصاری است. طوری که سرمایه گذاری از طریق سرمایه گذاری مستقیم خارجی بیشتر و پر بهره تر از صادرات محصول آن کشور به کشور مقصد باشد. هر شرکت سرمایه گذار باید دارایی های خود را در درون خود درونی سازی کند یعنی اگر کشور ترکیه در استان زنجان سرمایه گذاری می نماید تعهد به تبعیض قیمت ها داشته باشد. در این پارادایم موقعیت مکانی، مزیت های مکانی زیر ساخت های فیزیکی و ثبات سیاسی مهم است.

معرفی محدوده مورد مطالعه

استان زنجان در منطقه شمال غرب کشور، با مساحتی نزدیک به ۲۲۱۶۴ کیلومتر مربع قرار گرفته است؛ استان زنجان از شمال به استان های اردبیل، گیلان و آذربایجان شرقی، از شرق به استان قزوین و گیلان، از جنوب به استان همدان و قزوین، از غرب به استان های کردستان و آذربایجان غربی و آذربایجان شرقی محدود است و از جمله استان هایی است که به تنهایی با ۷ استان کشور همسایه و همجوار است. (استاندارد زنجان، ۱۴۰۱)

استان زنجان بر اساس آخرین تقسیمات کشوری، دارای ۸ شهرستان به نام های ابهر، ایجرود، خرمدره، خدابنده، زنجان، سلطانیه، طارم و ماهنشان، ۲۱ شهر، ۱۹ بخش و ۵۰ دهستان می باشد. این منطقه یک واحد نیمه مستقل جغرافیایی است که با وجود رودخانه قزل اوزن ایجاد گردیده است. این واحد جغرافیایی فلات آذربایجان را با شیب ملایمی به دشت

^۱David Ricardo: 1772-1823

^۲Dunning

قزوین مرتبط می‌کند. نظر به تحقیقات به عمل آمده در استان زنجان یازده نوع اقلیم تشخیص داده شده است. خشک و بیابانی سرد، خشک و بیابانی معتدل، نیمه خشک فراسرد، نیمه مرطوب سرد و خیلی مرطوب سرد. به طور کلی به استثنای ماههای تیر، مرداد، شهریور که به ندرت باران می‌بارد، در بقیه ماهها در طول سال نزولات جوی وجود دارد که در زمستان به صورت برف و در بهار به صورت باران ریزش می‌کند متوسط بارندگی سالانه استان ۳۳۰ تا ۳۶۰ میلیمتر بوده است. (دانشگاه زنجان (۱۳۹۵)، موزه تاریخ طبیعی)

به لحاظ همجواری با استان‌های مرزی و نزدیکی به مبادی ورود و صدور کالا، بویژه کشورهای آسیای میانه، قفقاز، ترکیه و عراق و استقرار در محورهای ترانزیتی تهران اروپا و خطوط راه شمال غرب کشور، آزاد راه تبریز و نیز نزدیکی به عمده ترین کانون‌های صنعتی، معدنی، بازرگانی و جمعیتی کشور، دارای موقعیتی بی‌بدیل و استراتژیک در منطقه بوده و از پتانسیل‌های لازم جهت تبدیل شدن به قطب مهم و فعال تولید و تجارت کشور برخوردار است. استقرار حدود ۵۶ درصد از بازار تولید و مصرف کشور و وجود ۱۲ استان در شعاع ۴۶۶ کیلومتری مرکز استان زنجان، همسایگی با هفت استان، گلوگاه متصل کننده مرکز کشور با شمال و شمال غرب کشور از طریق آزاد راه، راه اصلی و راه آهن موقعیت ویژه‌ای به این استان به لحاظ قرار گرفتن در مسیر مواصلاتی و ترانزیتی غرب به شرق و مرکز کشور بخشیده است. وجود ذخایر معدنی متنوع از جمله بزرگترین معدن سرب و روی خاورمیانه، طلا، آلونیت و ... تنها بخشی از توانمندیهای استان از نظر معادن است. (مرکز خدمات و سرمایه گذاری استان زنجان، ۱۳۹۷)

به دلیل همسایگی این استان با هفت استان دیگر و نزدیکی به پایتخت کشور؛ پتانسیل بالای سرمایه گذاری بسیاری در این استان وجود دارد، با توجه به وجود ۱۱ شهرک و ۲ ناحیه صنعتی. عمده‌ترین سرمایه گذارهای صورت گرفته در استان زنجان در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ توسط دو کشور ترکیه و چین صورت گرفته است. سرمایه گذاری داخلی استان زنجان نیز در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ به بیشترین مقدار خود رسیده که در صنعت تولید محصولات سلولزی (کاغذ سازی)، فولاد (ساخت میلگرد، نساجی (تولید نخ پنبه، پارچه، پوشاک) می‌باشد. عمده ترین سرمایه‌ها در صنعت نساجی جریان داشته است. (سازمان صنعت، معدن و تجارت، ۱۳۹۷)

در نتیجه استان زنجان میتواند یکی از قطبهای اقتصادی کشور به شمار آید از آن جهت با آمارهای بدست آمده، محقق بدنبال کشف هرچه بیشتر اثر سرمایه های خارجی و داخلی بر روی، تمرکز خود را از تمامی استانهای ایران بر استان زنجان گذاشته است.

روش‌شناسی پژوهش

مقاله حاضر از نظر هدف نوع نظری و کاربردی و براساس ماهیت و روش توصیفی، تحلیلی و ترکیبی است. جهت گردآوری داده‌ها و اطلاعات از آمارنامه‌ها و به صورت اسنادی- کتابخانه‌ای بوده است.

تعریف شاخص مزیت نسبی بالفعل آشکار شده

(تولید ناخالص داخلی استان/ارزش افزوده بخش اقتصادی امام استان)

فرمول ۱

RCA=

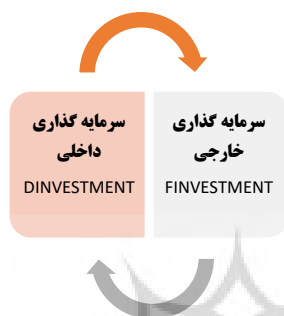
(تولید ناخالص داخلی کشور/ارزش افزوده بخش اقتصادی امام کشور)

این شاخص نشان می دهد کدام یک از بخش های اقتصادی استان نسبت به کل کشور دارای مزیت نسبی است.

اگر این شاخص بزرگتر از عدد ۱ باشد آن بخش دارای مزیت نسبی و اگر کوچکتر از عدد یک باشد فاقد مزیت نسبی است.

$$Y_{1t} = X_{1t} + e_t$$

$$Y_{2t} = X_{2t} + e_t$$

1Yt: سرمایه گذاری داخلی (متغیر وابسته) و 1Xt: سرمایه گذاری خارجی (متغیر مستقل)

2Yt: سرمایه گذاری داخلی (متغیر مستقل) و 2Yt: سرمایه گذاری خارجی (متغیر وابسته)

t زمان در تحقیق خطای: e_t

تحلیل یافته ها

در این بخش به مزیت های نسبی و سرمایه گذاری در استان زنجان در طی دوره ۱۳۹۰ الی ۱۴۰۰ پرداخته می شود.

جدول ۱. بالاترین مزیت های نسبی استان زنجان: ۱۳۹۸ (درگاه ملی آمار)^۱

شرح	ارزش افزوده	سهم استان از کشور	رتبه	مزیت نسبی (%)
تولید فرآورده های توتون و تنباکو	۷۴.۸۶۲۱۷۹۱	۶۷.۱۶	۰۰.۲	۹۶.۱۶
تولید تجهیزات برقی	۹۵.۱۶۷۱۹۰۱۲	۵۷.۱۰	۰۰.۲	۷۶.۱۰
تولید کاغذ و فرآورده های کاغذی	۹۴.۱۰۶۸۰۹۵۳	۲۸.۱۲	۰۰.۳	۴۹.۱۲
چاپ و تکثیر رسانه های ضبط شده	۶۶.۱۱۷۴۲۶۴	۹۴.۲	۰۰.۵	۹۹.۲
تولید منسوجات	۸۵.۱۰۰۵۴۳۵۷	۸۱.۴	۰۰.۶	۹۰.۴
تولید فلزات پایه	۳۲.۳۶۲۵۸۰۷۰	۱۷.۴	۰۰.۶	۲۴.۴

۷۸ درصد صادرات خارجی استان زنجان مربوط به بخش صنعت و معدن است. بخش صنعت و واحدهای تولیدی این بخش سهم ۷۶ درصدی و بخش معدن سهم ۱۶،۵ درصدی از صادرات خارجی استان را دارند. بخش کشاورزی از صادرات استان سهم ۱۶ درصدی، بخش فرش دستبافت سهم ۳،۳ درصدی و بخش گردشگری سهم ۰،۲ درصدی را دارد. (استاندارداری زنجان، ۱۴۰۱)

از دیگر مزیت‌های این استان برای سرمایه‌گذاری می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ❖ وجود ۱۱ شهرک و ۲ ناحیه صنعتی در حال بهره‌برداری (بیش از ۱۳۰۰ هکتار) و ۳ شهرک و ۲ ناحیه صنعتی کارگاهی در دست احداث در تمامی شهرستانهای استان زنجان.
- ❖ وجود شرکت‌های بزرگ صنعتی از جمله شرکت ایران ترانسفو، شرکت پارس سوئیچ، شرکت ملی سرب و روی ایران، شرکت تسکو، شرکت نخ تایر صبا، کالسیمین، ایریکو، سیم و کابل ابهر و ...
- ❖ وجود واحد‌های بزرگ و متنوع تولید محصولات نساجی جهت سرمایه‌گذاری در تکمیل زنجیره تولید این صنعت

❖ وجود واحدهای تولیدکننده محصولات معدنی از قبیل شمش روی، سرب، سنگ‌های تزئینی جهت ایجاد صنایع پایین دستی این محصولات از قبیل تولید آلیاژهای روی، پودر روی، فرآوری سنگ‌های تزئینی و ساختمانی با فناوری روز:

- ❖ وجود ظرفیت‌های مناسب جهت احداث واحد فرآوری منیزیم با بهره‌برداری از معادن دولومیت استان
- ❖ وجود زمینه مناسب جهت سرمایه‌گذاری در ایجاد واحدهایی مانند: بازیافت کامل فلزات سنگین از پسماندهای روی، فروآلیاژ، کارباید ها (ماده اولیه و محصول نهایی)، توسعه و تکمیل صنایع فولاد با توجه به پتانسیل معادن سنگ آهن استان، ایجاد صنایع خودروسازی وجود زمینه‌های سرمایه‌گذاری در پروژه‌های نفتی و گازی
- ❖ وجود زمینه‌های مناسب جهت انجام سرمایه‌گذاری‌های مشترک با بخش خصوصی استان
- ❖ فراهم بودن امکان تامین آب مورد نیاز برای بسیاری از فعالیت‌های صنعتی
- ❖ فراهم بودن شرایط مناسب برای استقرار واحدهای تکمیل‌کننده زنجیره تولید صنایع مستقر در پایتخت (تهران) به دلیل نزدیکی به آن.

ده دلیل راهبردی جذابیت سرمایه‌گذاری در استان زنجان:

- الف- قرارگیری ۱۲ استان شامل ۵۰ درصد بازار تولید و مصرف کشور در شعاع ۴۰۰ کیلومتری
- ب- نزدیکی به پایتخت و همسایگی با ۷ استان و گلوگاه متصل‌کننده مرکز کشور با شمال غرب و غرب کشور
- ج- قرارگیری در شاهراه‌ها و مسیرهای اصلی ارتباطی و حمل و نقل داخلی و بین‌المللی، محورهای گردشگری و مواصلاتی بازرگانی به واسطه قرارگیری در مسیر جاده ابریشم
- د- قرارگیری در کریدور انرژی کشور (مسیر شبکه سراسری خطوط انتقال نفت، گاز و برق)
- ه- نزدیکی به ۷ نقطه مرزی انزلی، آستارا، نوردوز، جلفا، بازرگان، رازی و باشماق کردستان و مناطق آزاد تجاری-صنعتی انزلی و ارس

و- کشت محصولات متنوع و با کیفیت کشاورزی

ز- وجود بیش از ۳۵ نوع از انواع مواد معدنی منحصربفرد

ح- یکی از قطب‌های مهم صنعتی کشور

ط- وجود جاذبه‌های فرهنگی و آثار تاریخی متعدد و قطب تولید صنایع دستی فلزی کشور

۱- وجود مراکز و امکانات آموزشی متعدد و نیروی جوان ماهر و متخصص سرمایه
 ۲- ساختار اقتصادی استان

جدول ۲. اقتصاد استان زنجان بر حسب بخش‌های عمده اقتصادی: ۱۳۹۸ (درگاه ملی آمار)^۱

عنوان بخش	سهام شاغلان در بخش (درصد)		سهام بخش‌های اقتصادی در تولید ناخالص داخلی (درصد)	
	استان	کشور	استان*	کشور**
کشاورزی، شکار، جنگلداری و شیلات	۳۴/۰	۱۷/۸	۱۴/۸۹	۹/۲۷
صنعت، معدن، انرژی و ساختمان	۳۰/۷	۳۲/۰	۴۱/۵۷	۴۲/۶۲
خدمات	۳۵/۳	۵۰/۲	۴۴/۸۹	۴۷/۶۴

با بررسی ساختار اقتصادی استان ملاحظه می‌شود که ۱۴/۸۹ درصد از کل محصول ناخالص داخلی استان مربوط به بخش کشاورزی، شکار، جنگلداری و شیلات؛ ۴۱/۵۷ درصد مربوط به بخش صنعت، معدن، انرژی و ساختمان؛ و ۴۲/۸۹ درصد مربوط به بخش خدمات می‌باشد. سهم بخش کشاورزی، شکار، جنگلداری و شیلات در استان زنجان حدوداً معادل ۲ برابر کشور است که در استان نیز به همان نسبت سهم شاغلان این بخش بیشتر است.

جدول ۳. سهم و رتبه استان زنجان در کشور بر حسب بخش‌های عمده اقتصادی: سال ۱۳۹۸ (درگاه ملی آمار)^۲

ردیف	بخش	سهم استان در کشور (درصد)	رتبه استان
۱	کشاورزی، شکار، جنگلداری و شیلات	۱/۵۸	۲۵
۲	صنعت، معدن، انرژی و ساختمان	۰/۹۶	۲۰
۳	خدمات	۰/۸۸	۲۶

استان زنجان در بخش کشاورزی (کشاورزی، شکار، جنگلداری و شیلات) با ۱/۵۸ درصد سهم از کشور در رتبه ۲۵، در بخش صنعت (صنعت، معدن، انرژی و ساختمان) با ۰/۹۶ درصد سهم از کشور در رتبه ۲۰ و در بخش خدمات با ۰/۸۸ درصد سهم از کشور در رتبه ۲۶ قرار دارد.

میزان تولید ناخالص داخلی است، که گویای پویایی و روند رو به رشد توسعه ای آن کشور محسوب می‌شود. مطابق با اطلاعات ارائه شده در آخرین محاسبات مربوط به میزان تولید ناخالص داخلی استان زنجان روند رو به رشد و فزاینده ای در بهبود تولید ناخالص داخلی وجود دارد. آخرین اطلاعات این حوزه که استخراج شده مربوط می‌شود به سال ۱۳۹۵. تا سال ۱۳۹۵ کمتر از ۰/۲۱٪ رشد

^۱Amar.org.ir

^۲Amar.org.ir

ناخالص داخلی زنجان گزارش شده است که این رقم تا سال ۱۴۰۰ به ۵۴٪ رسیده این خود نشانه‌ای است برای درک بهتر اثر سرمایه‌گذاری‌های خارجی و داخلی روی رشد استان زنجان.

۳- بررسی وضعیت سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی استان زنجان ۳_۱_ سرمایه‌گذاری خارجی:

سال	سرمایه خارجی (میلیون دلار)
۱۳۹۰	۱۱۳
۱۳۹۱	۴۲,۷۲
۱۳۹۲	۵۱,۴۲
۱۳۹۳	۴۲,۶۹
۱۳۹۴	۱۱,۵۳
۱۳۹۵	۴,۱۵
۱۳۹۶	۶,۶
۱۳۹۷	۰,۰۵۱
۱۳۹۸	۹۵,۹
۱۳۹۹	۱۹۰
۱۴۰۰	۷۸,۳
جمع	۶۶۰

۳_۲_ سرمایه‌گذاری داخلی:

سال	سرمایه‌گذاری داخلی (میلیارد ریال)
۱۳۹۱	۰,۹۳
۱۳۹۲	۰,۹۸
۱۳۹۳	۰,۹۸
۱۳۹۴	۰,۹۴
۱۳۹۵	۰,۹۸
۱۳۹۶	۱,۱۸
۱۳۹۷	۱,۳۶
۱۳۹۸	۱,۴
۱۳۹۹	۱,۳۶
۱۴۰۰	-
جمع	۱۰,۱۱

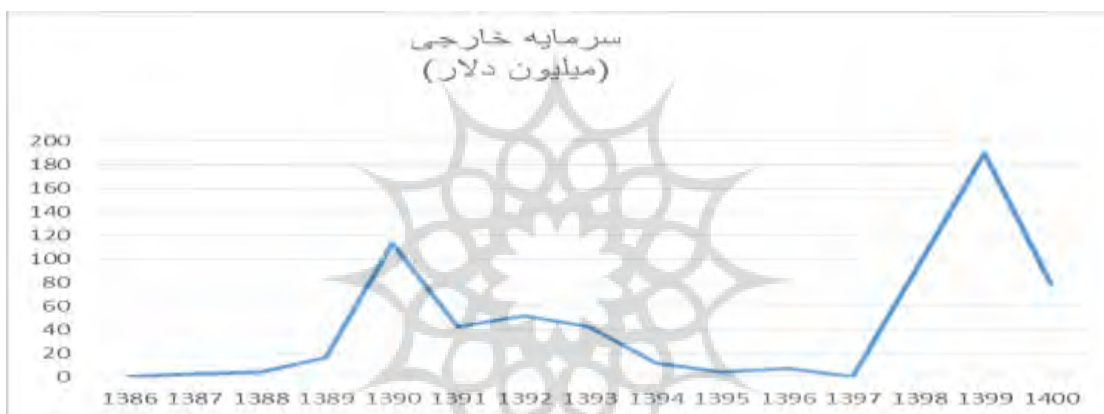
میزان سرمایه گذاری خارجی در دو سال ۱۳۹۰ و ۱۳۹۹ در استان زنجان به بیشترین مقدار خود رسیده است اشتراک این دو سال در این است که سالهای پایانی دو دولت می باشد. با تحلیل داده ها علت این دو نقطه عطف بدلیل ذیل می باشد:

الف_ علت بالا بودن میزان سرمایه گذاری خارجی وارده در سال ۱۳۹۰ و اطراف ۱۳۹۰ به بهره برداری رسیدن شرکت های پارس حیات (تولید محصولات سلولزی بهداشتی از کشور ترکیه) و شرکت آندیا فولاد زنجان (تولید کنسانتره آهن و چدن از کشور چین) می باشد.

ب_ علت بالا بودن میزان سرمایه گذاری خارجی وارده در سال ۱۳۹۹ و اطراف سال ۱۳۹۹ ورود سرمایه گذار خارجی از کشور هلند در طرح شرکت جی تی آی پارس (طرح تولید توتون سیگارت) می باشد. سرمایه گذاری خارجی از دو بخش تشکیل میشود:

اول (سرمایه گذاری پوششی: میزان سرمایه وارد شده و در اداره اقتصاد ثبت شده است.

دوم (سرمایه گذاری غیر پوششی: میزان سرمایه وارد شده و در اداره اقتصاد ثبت نشده است.

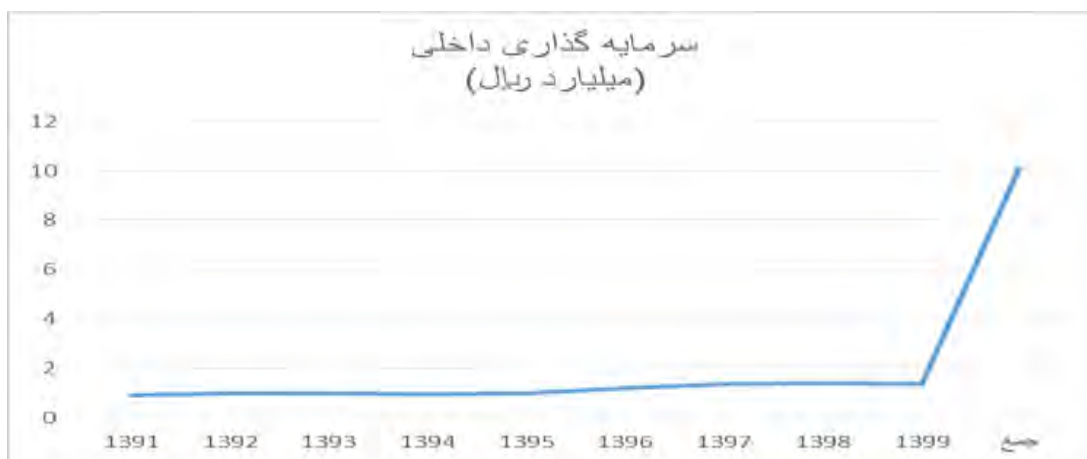

شکل ۱_ نمودار خطی سرمایه گذاری خارجی

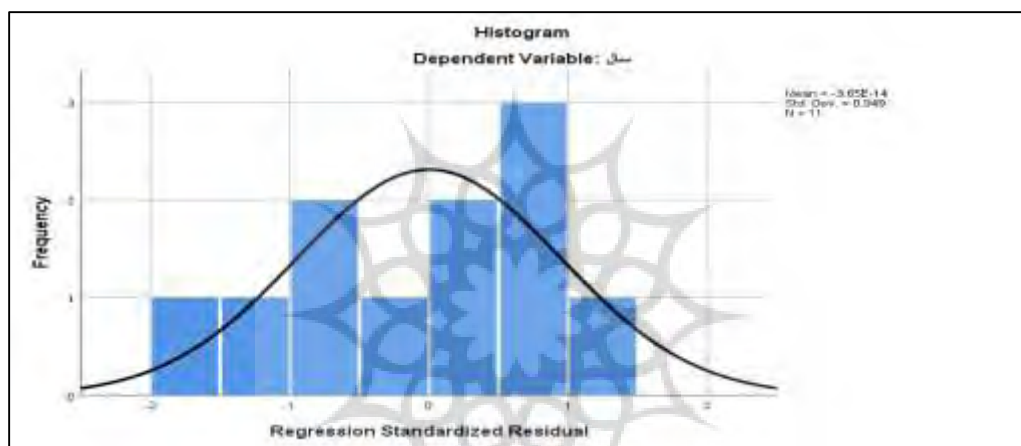
میزان سرمایه گذاری داخلی در سال ۱۳۹۸ و سال ۱۳۹۹ به بیشترین مقدار خود رسیده است که:

در سال ۱۳۹۸ و اطراف سال ۱۳۹۸ احداث تسویه خانه مجتمع کاغذ سازی راشاکاسپین ایرانیان در زنجان (تولید محصولات سلولزی) و شرکت فولاد نورد نوین ابهر (تولید انواع میلگردهای A₂A, ۳ از جنس فولاد کم آلیاژی و ساده کربنی، شمش های فولادی) و شرکت اطلس جین (بافندگی با جدیدترین سیستم راپیر، آهار، بیمینگ، رنگرزی نخ ایندیگو با سیستم طنابی (Rope) و تکمیل انواع پارچه های جین و گاباردین) می باشد.

در سال ۱۳۹۹ و اطراف سال ۱۳۹۹ به بهره برداری رسیدن شرکت سرجین بافت ابهر (تولید نخ پنبه، پارچه و انواع پوشاک) و شرکت نورد فولاد کاران افق (تولید انواع مفتول های فولادی معمولی و پرکربن) می باشد.

شکل ۲_ نمودار خطی سرمایه گذاری داخلی

شکل ۳_ هیستوگرام سرمایه گذاری داخلی و خارجی

بین سرمایه گذاری داخلی و خارجی استان رابطه معناداری وجود ندارد.

جدول شماره ۷: آزمون همبستگی پیرسون بین سرمایه گذاری داخلی و خارجی استان

متغیر وابسته	متغیر مستقل
سرمایه گذاری داخلی	سرمایه گذاری خارجی
مقدار ضریب همبستگی ۰/۴۸۳	
ضریب معناداری ۰/۱۸۸	
تعداد معتبر ۱۰	

باتوجه به نتایج جدول فوق می توان بیان نمود که باتوجه به سطح معناداری به دست آمده که برابر با (۰/۱۸۸) است و بیشتر از سطح معناداری (۰/۰۵) است، می توان نتیجه گرفت که متغیر سرمایه گذاری خارجی با سرمایه گذاری داخلی ارتباط ندارد. بنابراین می توان گفت بین دو متغیر مزبور رابطه معناداری وجود ندارد؛ پس H_1 پذیرفته نمی شود.

$$[H_0: \beta = 0]$$

$$[H_1: \beta \neq 0]$$

جدول شماره ۸: آزمون همبستگی پیرسون

		Dinvestmet	Finvestmet
Dinvestmet	Pearson Correlation	۱	۰,۴۸۳
	Sig. (۲-tailed)		۰,۱۸۸
	N	۱۰	۱۰
Finvestmet	Pearson Correlation	۰,۴۸۳	۱
	Sig. (۲-tailed)	۰,۱۸۸	
	N	۱۰	۱۰

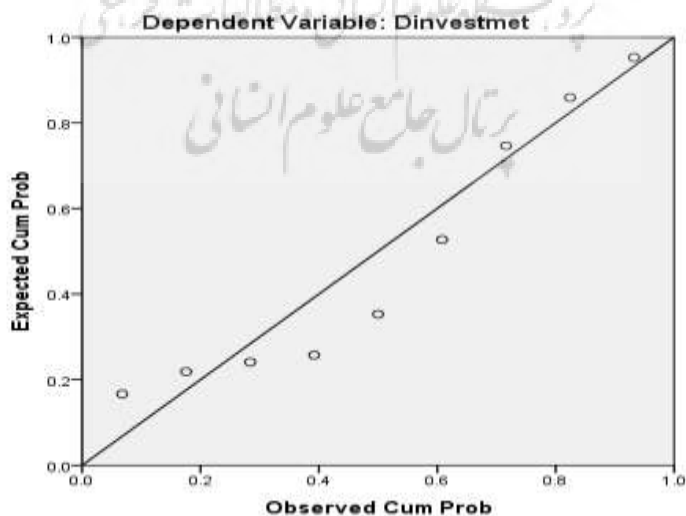
جدول شماره ۹: آزمون رگرسیون خطی بین سرمایه گذاری داخلی و خارجی استان

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
۱ (Constant)	۱,۰۴۵	۰,۰۸۳		۱۲,۶۰۳	۰,۰۰۰
Finvestmet	۰,۰۰۲	۰,۰۰۱	۰,۴۸۳	۱,۴۵۸	۰,۱۸۸

a. Dependent Variable: Dinvestmet

باتوجه به نتایج جدول رگرسیون فوق می توان بیان نمود که باتوجه بتای محاسبه شده که برابر با (۰/۴۸۳) و بالای (۰/۰۵) می باشد، می توان بیان نمود که بین این دو متغیر رابطه معناداری مشاهده نمی شود.

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

شکل ۴- نمودار رگرسیون خطی بین سرمایه گذاری داخلی و خارجی استان

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به طور کلی یکی از عوامل موثر بر توسعه اقتصادی کشورهایی است که این سرمایه‌گذاری‌ها در آن جریان دارد. با این حال، در ارزیابی تأثیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر توسعه، یک سؤال کلیدی این است که آیا سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سرمایه‌گذاری داخلی، یا سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، سرمایه‌گذاری داخلی را حذف می‌کند؟ این مقاله با استفاده از روش مقاله اسکروپووا ۲۰۱۵ بر روی تحقیقات اثرات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر روی سرمایه‌گذاری داخلی و بالعکس در استان زنجان متمرکز شده است. هدف این مقاله بررسی تأثیر سرمایه‌گذاری‌های داخلی بر سرمایه‌گذاری خارجی و سرمایه‌گذاری خارجی بر روی سرمایه‌گذاری داخلی در شهر زنجان می‌باشد. داده‌های سالانه با رگرسیون خطی برای دوره ۱۳۹۰-۱۴۰۰ مورد آزمایش قرار گرفته است و در نتیجه فرضیه اول و فرضیه دوم رد شد.

در نهایت خاطر نشان می‌شود که، رشد محصول انرژی موجب تغییر نسبت ارزش صنعتی اضافه شده به تولید ناخالص داخلی می‌شود و اگر افزایش سرمایه‌گذاری وجود داشته باشد، بدون در نظر گرفتن خارجی و داخلی بودن آن در نهایت منجر به افزایش نرخ رشد اقتصادی می‌شود. این خود همان مفهوم تحول ساختار اقتصادی است که دولت دنبال آن است. از دیدگاه تولید کشور سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی باید ظرفیت مولد اقتصاد را افزایش دهد. همانطور که ذکر شد سرمایه‌گذاری در مهارت‌ها و آموزش می‌تواند بهره‌وری نیروی کار را افزایش دهد و همچنین سرمایه‌گذاری در فناوری و سرمایه‌جدید می‌تواند بهره‌وری و ظرفیت تولیدی اقتصاد را نیز افزایش دهد؛ این خود عاملی است برای رشد اقتصادی بلندمدت که خودش عاملی می‌شود برای رقابت‌پذیری جهانی بیشتر. اگر سرمایه‌گذاری منجر به افزایش قابل توجهی در بهره‌وری پس از آن - می‌تواند منجر به رشد اقتصادی بدون تورم شود. بنابراین یک اقتصاد می‌تواند از سطوح بالایی از مصرف برخوردار باشد، که تورم‌زا نیست. این مطالعه حاکی از آن است که یک کشور برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی باید با گزینه‌های سیاستی مناسب برای ترویج بهره‌وری انرژی همراه باشد.

همچنین، یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، مهمترین بخش‌های اقتصادی استان زنجان شامل خدمات، صنعت و کشاورزی می‌باشد و بالاترین رتبه آن در سال ۱۳۹۸ در کشور مربوط به بخش صنعت و معدن بوده است و شهرستان ابهر در استان زنجان از مهمترین شهرستان‌های صنعتی این استان است، همچنین استان در بخش‌های اقتصادی دارای مزیت‌های نسبی بالایی می‌باشد که نخستین رتبه از آن در سال ۱۳۹۸ مربوط به تولید فرآورده‌های توتون و تنباکو که معادل ۱۶,۹۶ توسط شرکت جی‌تی‌آی پارسیان و رتبه ۲ در کشور می‌باشد، دومین رتبه مربوط به تولید تجهیزات برقی توسط شرکت ایران ترانسفو و معادل ۱۰,۷۶ و سومین رتبه تولید کاغذ و فرآورده‌های کاغذی شرکت راشا کاسپین ایرانیان که معادل ۱۲,۴۹ بوده است. (جدول شماره ۱، درگاه ملی آمار)

میزان سرمایه‌گذاری خارجی استان در سال ۱۳۹۰ و سال ۱۳۹۹ به بیشترین میزان خود رسیده و علت آن سرمایه‌گذاری شرکت‌های پارس حیات (تولید محصولات سلولزی بهداشتی از کشور ترکیه) و شرکت آندیا فولاد زنجان (تولید کنسانتره آهن و چدن از کشور چین) می‌باشد (۱۳۹۰). _ علت بالا بودن میزان سرمایه‌گذاری خارجی در سال ۱۳۹۹ ورود سرمایه‌گذار خارجی از کشور هلند در طرح شرکت جی تی آی پارس (طرح تولید توتون سیگار) می‌باشد. مرکز خدمات و سرمایه‌گذاری استان زنجان ، ۱۳۹۰-۱۳۹۹)

میزان سرمایه‌گذاری داخلی در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ به بیشترین مقدار خود رسیده است و علت آن سرمایه‌گذاری در سال ۱۳۹۸ و اطراف سال ۱۳۹۸ احداث تسویه خانه مجتمع کاغذ سازی راشا کاسپین ایرانیان در زنجان (تولید محصولات سلولزی) و شرکت فولاد نورد نوین ابهر (تولید انواع میلگردهای A2, A3 از جنس فولاد کم آلیاژی و ساده

کربنی، شمش های فولادی) و شرکت اطلس جین (افندگی با جدیدترین سیستم راپیر، آهار، بیمینگ، رنگرزی نخ ایندیگو با سیستم طنابی (Rope) و تکمیل انواع پارچه های جین و گاباردین) می باشد. در سال ۱۳۹۹ و اطراف سال ۱۳۹۹ به بهره برداری رسیدن شرکت سرچین بافت ابهر (تولید نخ پنبه، پارچه و انواع پوشاک) و شرکت نورد فولاد کاران افق (تولید انواع مفتول های فولادی معمولی و پرکربن) می باشد. شرکت ارکان صنعت پارس، ۱۳۹۸-۱۳۹۹)

منابع و مأخذ

- اداره کل استانداری زنجان دفتر هماهنگی امور اقتصادی <https://ostandari-zn.ir>
- اداره کل امور اقتصاد و دارایی استان زنجان بخش معاونت اقتصادی <https://portal-zn.ir>
- ایران صنعت <https://www.isanat.com> (1397)
- جلال چغازردی، مجید دکامین، مرضیه امجدی (۱۳۹۶)، استناد در بخش حوزه سیاست اقتصادی، صنعتی و گردشگری، مسأله شناسی راهبردی استان زنجان، صفحه ۸
- جهانگرد، اسفندیار، دانشمند، آری، پناهی، سامان و نیک بین، بهنام (۱۳۹۶). اثر سرمایه گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی ایران بسط مدل پاجولا. فصلنامه علمی پژوهشی اقتصادمالی، دوره ۱۱ شماره ۴۰. صفحه ۹۵-۱۱۶.
- دانشگاه زنجان (۱۳۹۵)، موزه تاریخ طبیعی، <https://www.znu.ac.ir>
- دانشگاه علوم پزشکی زنجان (۱۳۹۵)، موقعیت جغرافیایی استان زنجان، <https://zums.ac.ir>
- درگاه ملی آمار www.amar.org.ir
- دودانگی محمد، (۱۳۹۵) عوامل مؤثر بر جذب سرمایه گذاری داخلی و خارجی در ایران. نشریه پژوهشهای رشد و توسعه اقتصادی دوره ۶، شماره ۲۳، صفحه ۱۳۱-۱۴۷.
- رسانه مستقل خبری-تحلیل زنجان. رشد فزاینده تولید ناخالص داخلی استان زنجان - همدلی زنجان (hamdelizanjan.ir)
- رشد ۲۱ درصدی تولید ناخالص داخلی زنجان - ایستا (isna.ir)
- سازمان صنعت و معدن و تجارت <https://znj.mimt.gov.ir>
- سازمان مدیریت برنامه ریزی و بودجه استان زنجان بخش آمار <https://amar.mpo-zn.ir>
- شرکت ارکان صنعت پارس بخش صنایع نساجی و سلولزی <https://www.arkansanat.com>
- شرکت ارکان صنعت پارس، فرصت های سرمایه گذاری در استان زنجان <https://www.arkansanat.com>
- مرکز خدمات و سرمایه گذاری استان زنجان <http://investinzanjan.ir>
- نصیری هنده خاله، اسماعیل هادوی فرامرز، زمانی مهدی (۱۳۹۵)، استناد در بخش اقتصادی استان زنجان، صفحه ۱۷.

Agosin R.M. and Machado, R. (2005). Foreign investment in developing countries: Does it crowd in domestic investment? Oxford Development Studies, 2 (2005), pp. 149-162

Agosin R.M. and Mayer, R. (2000). Foreign investment in developing countries – does it crowd in domestic investment? UNCTAD Discussion Paper 146. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development (۲۰۰۰)

Liao H., Peng Y., Wang F. Z. and Zhang T., (2022), Understanding energy use growth: The role of investment-GDP ratio. Structural Change and Economic Dynamics journal. <https://doi.org/10.1016/j.strueco.2022.08.007>. Volume 63, December 2022, Pages 15-24.

Melane Lavado, A., Alvarez, A. and González-González, I. (2017). Foreign direct investment as a way to guide the innovative process towards sustainability. *Journal of Cleaner Production* 172:3578-3590. January 2018. DOI:10.1016/j.jclepro.2017.03.131.

Mutenyo J. , Asmah, E. Kalio A. 2010 Does foreign direct investment crowd-out domestic private investment in Sub-Saharan Africa? *The African Finance Journal*, 1 (2010), pp. 27-52

Ofori I. K., Gbolonyo E. Y., and Ojong N. (2022). Foreign direct investment and inclusive green growth in Africa: Energy efficiency contingencies and thresholds. *Energy Economics Journal*. doi.org/10.1016/j.eneco.2022.106414. Volume 117, January 2023, 106414 .

Prasanna, N. (2010), Direct and indirect impact of foreign direct investment (FDI) on domestic investment (DI) in India. *Journal of Economics*, 1(2), 77-83.

Salim, A. Razavi, R. and Afshari mofrad. M., (2017). Foreign direct investment and technology spillover in Iran: The role of technological capabilities of subsidiaries. *Technological Forecasting and Social Change*. Volume 122, September 2017, Pages 207-214.

Sharafoddin, S. and Emsia E. (2016). The Effect of Stock Valuation on the Company's Management. *Procedia Economics and Finance*. Volume 36, 2016, Pages 128-136.

Szkorupová Z., (2015). Relationship between Foreign Direct Investment and Domestic Investment in Selected Countries of Central and Eastern Europe. *Procedia Economics and Finance journal*. Sciencedirect.

Yahia, Y. E., Haiyun. L., Asif Khan. M., Hussain Shah. S. s., and Islam. M. (2018). The Impact of Foreign Direct Investment on Domestic Investment: Evidence from Sudan. *Internal Journal of Economics and Financial Issues*. *Econjournals*, 2018, vol. 8(6), pages 1-10.